

Uvid u hrvatsko-britanske odnose pružila je Carole Hodge u članku "Britain's Relations with Croatia: A Study in Active Diplomacy". U traganju za mirom na turbulentnom Balkanu britanska vlada se oslanjala na projekcije prošlosti u kojima je jaka Srbija uvijek igrala središnju ulogu. Tako je u događajima početkom devedesetih engleska politika imala veliki utjecaj na suprotstavljanje međunarodnom priznanju Slovenije i Hrvatske te nametanju embarga na uvoz oružja koji je praktično favorizirao pozicije Srbije združene s Jugoslavenskom narodnom armijom. Optimistično gledanje na mirovnu suradnju Beograda u mirovnom procesu karakteriziralo je i mirovne napore međunarodnih medijatora među kojima dominira anglosaksonski, prije svega engleski pogled na krizu sve do američkog preuzimanja inicijative 1994. godine. Osvrt na odnose Hrvatske sa Srbijom i Crnom Gorom izložio je Reneo Lukić u članku "Croatia's Relations with the Union of Serbia and Montenegro and the Federal Republic of Yugoslavia (FRY)". Uz kratku rekapitulaciju hrvatsko-srpskih sporova i rata u Hrvatskoj u prvoj polovici devedesetih autor se usredotočio na problematiku normalizacije odnosa između Hrvatske i Srbije nakon toga razdoblja. U tom sklopu, uz normalizaciju političkih odnosa i razvoj ekonomskih odnosa, posebno su apostrofirana pitanja vezana uz posljedice rata: percepcije rata u Hrvatskoj i Srbiji, uloga srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske u Srbiji u odnosima dviju država te pitanja odgovornosti za rat i odnosa prema ratnim zločinima. Radom Vjerana Pavlakovića "Better the Grave than the Slave: Croatia and the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia" zaokružena je tema hrvatskih vanjskopolitičkih odnosa. Uz pružanje osnovnih informacija o problematici ratnih zločina počinjenih u recentnim jugoslavenskim ratovima, autor je prikazao tri razdoblja odnosa hrvatske vlasti prema ICTY-ju. U prvome, naznačenom kao „Tuđmanova era“ (1996. - 1999.), Hrvatska uz velike otpore postupno ostvaruje suradnju s istražiteljima u Haagu pri čemu je središnji događaj izručenje bosansko-hercegovačkih Hrvata. U sljedećem razdoblju Račanove administracije (2000. - 2003.) dolazi do napretka u suradnji sa sudom u Haagu, ali to izaziva burne prosvjede koje, u mnogim slučajevima, npr. Splitu 2001., predvodi tada opozicijski HDZ. Međutim, dolaskom na vlast HDZ-a i njezina čelnika Ive Sanadera (treće razdoblje od 2003. do danas) suradnja s Haagom je unatoč povremenim trzavicama unaprijeđena.

ALBERT BING

Revizija prošlosti na prostorima bivše Jugoslavije, Zbornik radova, ur. Vera KATZ, Institut za istoriju, Posebna izdanja: knj. 4., Sarajevo, 2007., 337 str.

Pitanje događaja u bivšoj Jugoslaviji i državama sljednicama propale Federacije nadalje je aktualna tema koja se interpretira s različitih aspekata, a svakako je zanimljivo i pitanje predstavljanja povijesnih događaja na tome području, bez obzira jesu li oni starijeg nadnevka ili iz nedavne prošlosti vezane uz raspad SFRJ. Rasvjetljavanje glavnih uzroka prerade prošlosti i upotrebe mitova, ali i razmjena mišljenja o pravicima historiografskog razvoja u bivšim jugoslavenskim republikama nakon sloma SFRJ, s obzirom na činjenicu da se objavljuje puno knjiga u kojima se prošlost često tretira

na primjeren način, bili su glavni ciljevi međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Sarajevu, a kako je to u predgovoru zbornika radova napisala njegova urednica Vera Katz (7.). Naime, u organizaciji sarajevskog Instituta za istoriju 3. i 4. studenoga 2006. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Sarajevu održan je međunarodni znanstveni skup o reviziji prošlosti na prostorima bivše Jugoslavije, na kojemu su sudjelovali stručnjaci iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije, Njemačke i Sjedinjenih Američkih Država, a ubrzo je objavljen i zbornik radova, naslovljen *Revizija prošlosti na području bivše Jugoslavije*, čiji se kraći prikaz nalazi pred čitateljstvom. Nakon predgovora urednice izdanja (7.-8.) i pozdravne riječi akademika Dževada Juzbašića (9.-10.), slijede radovi autora (11.-335.) koji su sudjelovali na spomenutom skupu.

Sudionici znanstvenog skupa obradili su problematiku s nekoliko aspekata, a zbornik otvara rad Husnije Kamberović naslovljen "Između kritičke historiografije i ideološkog revizionizma" (11.-19.). Kamberović govori o nekim aspektima revizionizma, a zaključuje da se historiografija uključila u reviziju prošlosti, te da se s time najdalje došlo u Hrvatskoj i Srbiji. "(Ne)legitimni revizionizam: Pravo i (pseudo)istoriografske revizije na zapadu i istoku" (21.-42.) prilog je Vladimira Petrovića, a zatim slijedi rad Aleša Gabriča naslovljen "Problemi s historijom i historičarima" (42.-57.). Riječ je o prilogima u kojima su prikazani neki aspekti revizionizma općenito prema iskustvima zapadnih zemalja, dok posljednji rad govori o pitanju revizije prošlosti u susjednoj Republici Sloveniji.

"(Re)konstrukcija suvremene hrvatske/jugoslavenske povijesti u pregledima/sintezama nakon 1991. godine" (59.-71.) rad je Damira Agičića u kojemu se autor osvrnuo na istraživanje najnovije povijesti u sklopu znanstveno-istraživačkih projekata koje financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. Ipak, prema autoru je osnovni cilj rada bilo pitanje na koji način je obrađivana suvremena hrvatska/jugoslavenska povijest u monografijama, pregledima i sintezama hrvatske povijesti, a što je objavljeno u posljednjih desetak godina. Nakon toga slijedi rad Gorgija Čakarjanovskog pod naslovom "Tranzicija: od negacije do međunarodnog priznanja Makedonije" (73.-83.), "Između revizije i tradicije: savremena historiografija postjugoslavenskih zemalja u razdoblju protonacionalnog razvoja južnoslovenskih naroda (1780. - 1800.)" Bore Bronze (85.-102.) te prilog Seke Brkljače naslovljen "Teritorijalne samouprave u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca – od ustavne kategorije i realizacije do historiografske obrade" (103.-128.).

U prilogu naslovljenom "Rezultati novijih istraživanja o djelovanju KPJ u doba šestojanuarskog režima kralja Aleksandra" (129.-162.) Ivana Dobrivojević na temelju dostupnih arhivskih izvora piše o interesima jugoslavenske poslijeratne historiografije, odnosno o stajalištu prema komunistima (KPJ) za vrijeme diktature kralja Aleksandra. Zatim slijede radovi Emily Greble-Balić "Preispitivanje historije i historiografije Jugoslavije tijekom Drugog svjetskog rata: slučaj Sarajeva" (163.-172.) i Bojana Godeše pod naslovom "Historiografija Drugog svjetskog rata u Sloveniji između nauke i politike" (173.-186.). Revizionizam u hrvatskoj historiografiji tematika je koja je zastupljena u iduća dva rada, odnosno riječ je o radu "Neki aspekti revizionizma u hrvatskoj historiografiji devedesetih godina XX. stoljeća – motivi, metode i odjeci" (187.-210.) čije autorstvo potpisuju Ivo Goldstein i Goran Hutinec te "Antifašistička borba u Drugom svjetskom ratu u političkim interpretacijama hrvatskih predsjednika 1991. - 2006." (211.-233.) autora Nikice Barića.

Zbornik radova zaključuju prilozi autora koji pišu o temama vezanim uz sudbinu Nijemaca u Jugoslaviji te uz prošlost Bosne i Hercegovine. Tako o pitanju sudbine Nijemaca u Jugoslaviji nakon završetka Drugoga svjetskog rata pišu Sanja Petrović-Todosijević (“Šegrti u školi života” ili “Čekači u životnoj čekaonici”, “Detinjstvo u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji”, 235.-253.) i Carl Bethke (“Ponovno otkriće povijesti Nijemaca u zemljama bivše Jugoslavije – prva bilanca poslije 15 godina”, 255.-264.). Posljednjih pet radova vezano je uz bosansko-hercegovačku tematiku, a riječ je “O nekim aspektima i mogućnostima revizije bosanskohercegovačke prošlosti” (265.-274.) Azema Kožara, te radovima Izeta Šabotića (“Potreba revalorizacije historijskih izvora socijalističkog perioda”, 275.-283.), Fedžada Fortoa (“Stambena politika u Sarajevu 1945”, 285.-296.), Fikreta Midžića (“Cazinska buna 1950.”, Tajne dosjea “Cazinski ispad” s aspekta postojećih povelja i konvencija UN-a (1945, 1946, 1948.)“, 297.-319.) te Vere Katz (“Siromaštvo kao odrednica privrednog razvoja u Bosni i Hercegovini (1945. - 1950.)”, 321.-335.).

Problematika revizije prošlosti na području bivše Jugoslavije je kompleksna tema koja se svakako ne može zaključiti jednim znanstvenim skupom, a to potvrđuje i podatak kako je održani međunarodni znanstveni skup zapravo nastavak susreta povjesničara iz bivših jugoslavenskih republika započetih još 2004. godine u Ljubljani. S obzirom na činjenicu da je ovdje riječ o prikazu zbornika radova sa znanstvenoga skupa, njegova se suhoparnost teško može izbjeći. No, kako su autori u prilogima iznijeli svoja mišljenja, odnosno stajališta proizašla iz zaključaka provedenih istraživanja, želio sam samo kratko ukazati na teme zastupljene u ovome izdanju. I na kraju, možda je prikaz najpogodnije zaključiti riječima Husnije Kamberovića koji, vezano (i) uz pitanje revizije najnovije povijesti na bivšim jugoslavenskim prostorima, zaključuje “(...) kako nema historije. Postoje samo historičari”. (19.)

MARIO KEVO

Pilar: časopis za društvene i humanističke studije, god. III., br. 5(1)., Zagreb 2008., 144 str.

U izdanju Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba objavljen je peti broj časopisa *Pilar*, koji izlazi dva puta godišnje i objavljuje priloge iz područja društvenih i humanističkih znanosti. Konceptijski je ova publikacija usmjerena, kako su na samom početku izlaženja naznačili urednici dr. Srećko Lipovčan i dr. Zlatko Matijević, na interdisciplinarno istraživanje i razmatranje “pilarovskih tema”, a to ponajprije znači pitanja identiteta, procesa modernizacije i europeizacije s pozicija društvenih i humanističkih disciplina. Radovi u ovom časopisu se objavljuju na hrvatskom i na stranim jezicima, pa je u tom kontekstu potrebno istaknuti da *Pilar* ima i svoja redovita međunarodna izdanja.

Ovaj broj časopisa *Pilar* otvara rubrika *Rasprave* koja donosi članak “Demografski koncept raspada SFR Jugoslavije”. To je izvorni znanstveni rad Anđelka Akrapa s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu koji na temelju uvida u popise stanovništva i pomne analize relevantne suvremene znanstvene i stručne literature - ponajprije s područja